

Bu mağaralara batılıların ilgisi yavaş yavaş artıyordu. İlk ciddi keşfi 1907’de, Macar asıllı olan fakat İngiltere için çalışan, Archaeological Survey of India’da görevli arkeolog Marc Aurel Stein (1862-1942) yaptı.¹ Bin Buddha Mağaraları’na vardığı zaman Buddhist hacıların ayinleri sürüyordu ve ortalık tasarladığı işi yapması için yeterince tenhalaşmamıştı. Duvarla örülmüş hücrelerdeki hazineler hakkında söylentiler kulağına gelmekteydi. Tapınağın bekçiliğini Wang Tao-shih (Vang Dav-şı)² adında Taocu bir rahip yapıyordu. O buradaki mağaraların bakımını ve koruyuculuğunu gönüllü olarak yapan bir insandı.³ A. Stein onun olmadığı zamanda üzerinde Buddhist metin olan eski bir Çince tomarın farkına vardı. Mayıs ayında Wang Tao-shih ile görüştüğünde onun mağaraları açmaya pek istekli olmadığını gördü. Ona para teklif etti. Daha da önemlisi onun Xuan Zang hayranı olduğunu anladı. Stein de bu Çinli Buddhist âlimi severdi ve onun yazdıkları sayesinde yolculuğunu sürdürmüştü. O nedenle iyi anlaşmaya başladılar ve nihayet Wang Tao-shih bir kısım tomarı ve resimleri vermeye razı oldu. Stein mağaraya girmeyi de başardı ve orada uzun yıllar saklanmış, dağınık yığınlar halinde duran tomarları gördü. Bunlar İç Asya vahalarında vaktiyle konuşulan dillerde yazılmış

¹ Esasen Macar araştırmacıların bu bölgeye ilgisi çok fazlaydı ve Stein’da Dunhuang Mağaraları’nı görme merakını uyandıran Loczy adında bir başka Macar olmuştu. (Ligeti, Bilinmeyen İç Asya, s. 262).

² Veya Wang Yuanlu.

³ Ligeti, Bilinmeyen İç Asya, s 262-.263.

metinler içeriyordu. Çince evrak tomarlarının yanı sıra Uygurca, oyma Göktürk yazısı, Toharca, Kuça, Saka, Soğd ve Tibet dillerinde metinler vardı.⁴

1908’de ise genç ve atılgan Fransız Sinolog Paul Pelliot bölgeye geldi ve mağaralarda incelemelere başladı. Seçmesine izin verilen metinlerden hangilerinin işe yarar olduğunu uzman gözüyle çok iyi anlıyordu. Uygurca dahil en az on üç dil bilen bu kişi için yirminci yüzyıl Orta Asya çalışmalarının babası ünvanını vermek mübalağa olmaz.⁵ Bu ikisi, çok sayıdaki yazmayı, ipek kumaşlara çizilmiş resimleri ve birtakım dökümanları İngiltere ve Fransa’daki müzelere taşıdılar. Stein, 17 numaralı mağaradan Elmas Sūtra’nın 9. yüzyıla ait bir kopyasını alıp British Library’ye götürmüştü. Daha doğrusu, içlerinde Elmas Sūtra’nın da bulunduğu yaklaşık on üç bin el yazmasıyla oradan ayrılmıştı. Çin dilini pekiyi bilmediğinden bunların içinde Elmas ve Lotus Sūtraların çok sayıda kopyaları olduğunu fark edemedi.

Elmas Sūtra’nın bulunduğu 17 numaralı Dunhuang mağarasından çıkan, çoğu Tang Hanedanlığı zamanına ait değerli eşyalar arasında, ipek kumaşlar üzerine yapılmış Samantabhadra, çok çeşitli Avalokiteşvaralar, koruyucu kral Lokapāla,

⁴ Ligeti, a.g.e., s. 264.

⁵ Cave Temples of Dunhuang, s. 106.

Bodhisattva Kshitigarbha, Maitreya'nın Cenneti, Mançuşrī, Vacrapāni, Buddha'nın hayatından sahneler, Padmapāni veya Vacrapāni Bodhisattvalar, Batının koruyucusu Virūpāksha, Doğunun koruyucusu Dhritarāshtra, kuzeyin koruyucusu Vaişravana, Arhat Kālīka, Vimalakīrti'yi ziyaret eden Mançuşrī, at, deve ve ejderha eskizleri ile çeşitli Mudrālar (el hareketleri), çok sayıda oturan Buddhalar ve daha pek çok çizim göze çarpmaktadır.⁶ Daha mağaralardaki duvar resimlerinin var olduğunu da düşünürsek bu durum, Ligeti'nin de belirttiği üzere⁷, "Buddhist ikonografyasını bilmeden Dunhuang Buddhist resimleri arasında adım bile atılamaz" sözünün doğruluğunu kanıtlamaktadır.

⁶ Whitfield, Roderick, *Caves of the Thousand Buddhas*, s. 23- 107.

⁷ Ligeti, a.g.e., s. 267.